

Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo pažymos kriterijų vertinimo gerosios praktikos pavyzdžiai

Teisės akto projekto antikorupcinio vertinimo pažymoje nustatyti antikorupcinio vertinimo kriterijai:

Kriterijus Nr. 1. Teisės akto projektas nesudaro išskirtinių ar nevienodų sąlygų subjektams, su kuriais susijęs teisės akto įgyvendinimas.

Teisės akto projekte neatitikimas šiam kriterijui turėtų būti plačiau pakomentuotas, jei vertintojas nustato, kad teisės akto projektas sudaro išskirtines ar nevienodas sąlygas subjektams, su kuriais susijęs teisės akto įgyvendinimas.

Pavyzdžiui, neaišku, kodėl projekte yra nustatytas 600 tūkst. m³ išleistų per metus nuotekų kriterijus, kuris sudaro išskirtines sąlygas jį atitinkančioms įmonėms ir eliminuoja galimybę pretenduoti į kompensacinę sutartinę nuotekų tvarkymo kainą tokioms įmonėms, kurios savarankiškai valo nuotekas, tačiau mažesniais kiekiais, negu nurodyta Projekte. Tokiu būdu bus sudarytos išskirtinės veiklos sąlygos tik tiems rinkos dalyviams, kurie atitiks nurodytą išleidžiamų nuotekų kiekio kriterijų. Taip pat išskirtines sąlygas įmonė gauna viešąja nuotekų tvarkymo sistema jau besinaudojančių abonentų atžvilgiu, nes jai būtų taikomos mažesnės kainos. Išskirtinių sąlygų sudarymas vienam ar grupei asmenų laikytinas korupcijos rizikos veiksnium.

Arba projektu siūloma nustatyti, kad savivaldybės vykdomoji institucija negali nepritari ti gėlo vandens gręžinio naudojimui tais atvejais, kai asmuo yra sudaręs viešąją geriamojo vandens tiekimo sutartį ir savo valdomame žemės sklype turi įsirengęs gręžinį, t. y. turi galimybę naudoti ir centralizuotai tiekiamą geriamąjį vandenį, ir gėlo vandens gręžinio vandenį. Pritarus projekto nuostatoms šiems asmenims būtų sudaromos išskirtinės sąlygos naudotis ir vandentiekiu ir gręžiniu, tų asmenų atžvilgiu, kurie pageidauja įsirengti gėlo vandens gręžinius, tačiau savivaldybės vykdomosios institucijos pritarimo negautų, kadangi jų valdomas objektas patenka į viešojo vandens tiekimo teritoriją ir privalėtų prisijungti prie viešojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros, bei tų asmenų atžvilgiu, kurie jau yra likvidavę turėtus gėlo vandens gręžinius, nesant galimybės juos įteisinti.

Kriterijus Nr. 2. Teisės akto projekte nėra spragų ar nuostatų, leisiančių dviprasmiškai aiškinti ir taikyti teisės aktą.

Bene dažniausiai pasitaikanti antikorupcinio pobūdžio pastaba vertinant teisės aktų projektus yra susijusi su nuostatomis, leidžiančiomis dviprasmiškai aiškinti ir taikyti teisės aktą:

pavyzdžiui, teisės akto projekto punkto pavadinimas „Teisės ir pareigos“ jame išdėstant teisių ir pareigų bendrą sąrašą antikorupciniu požiūriu yra ydingas, nes neaišku, ką subjektas gali pats nuspręsti atlikti ir ką jis privalo atlikti. Galima teigti, kad, neatskiriant jo teisių ir pareigų, sudaroma galimybė jo kompetenciją interpretuoti savo nuožiūra. Tai laikytina korupcijos rizikos veiksnium. Siūlytina subjekto teises ir pareigas išdėstyti atskirai.

Pavyzdžiui, projekte nustatyta, kad restauratoriaus atestavimas „gali būti“ atidėtas, jeigu restauravimo dokumentacija užpildyta nepilnai. Ši nuostata atitinkamam subjektui (pavyzdžiui, Atestavimo komisijai) suteikia teisę savo nuožiūra spręsti, ar atestavimą atidėti, ar ne, didina galimybes pasireikšti korupcijai, kadangi dėl atestuojamų atskirų restauratorių, gali būti priimami skirtingi sprendimai, t. y. esant toms pačioms aplinkybėms atestaciją atidėti arba neatidėti. Galimybė priimti skirtingus sprendimus esant analogiškomis aplinkybėms yra korupcijos rizikos veiksnys. Taip pat neaiški teisės akto projekte nustatyta atidėjimo sąlyga „užpildyta nepilnai“, jeigu nėra nustatyta

jos kriterijų, t. y. koku atveju laikoma, kad dokumentas užpildytas nepilnai, pavyzdžiui, ar neesminių duomenų nepateikimas, be kurių komisija gali priimti sprendimą, yra pagrindas atidėti atestavimą, ir pan.

Taip pat neaiškiais, leidžiančiomis dviprasmiškai traktuoti laikytinos formuluotės, nenurodančios aiškaus subjekto, pavyzdžiui, formuluotė „pripažintų kompetencijų turinčių agentūrų sprendimas“ yra neaiški. Neaišku, kas turi pripažinti, kad agentūra turi atitinkamą kompetenciją.

Kriterijus Nr. 3. Teisės akto projekte nustatyta, kad sprendimą dėl teisių suteikimo, apribojimų nustatymo, sankcijų taikymo ir pan. priimančias subjektas atskirtas nuo šių sprendimų teisėtumą ir įgyvendinimą kontroliuojančio (prižiūrinčio) subjekto.

Pasitaiko atvejų, kai sprendimą priimančias ir šio sprendimo įgyvendinimą kontroliuojantis subjektas yra tas pats asmuo,

pavyzdžiui, pagal projekte nustatytas nuostatas, tam pačiam subjektui suteikiama teisė ne tik išduoti ir panaikinti leidimus bei sustabdyti jų galiojimą, tačiau ir vykdyti su leidimais susijusios veiklos priežiūrą ir taikyti sankcijas už tokios veiklos pažeidimus. Tokia situacija laikytina korupcijos rizikos veiksmu, kadangi visi veiksmai, susiję su veikla ir jos priežiūra koncentruojami vienose rankose, sudarant galimybes išvengti objektyvaus veikimo. Jeigu šias funkcijas pavedama vykdyti tai pačiai institucijai, toks administracinės priežiūros modelis antikorupciniu požiūriu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jeigu institucijai suteiktos funkcijos paskirstytos administracijos padaliniuose taip, kad padalinio funkcijos, susijusios su teisių suteikimu, apribojimų nustatymu, sankcijų taikymu ir pan. atskirtos nuo šių sprendimų teisėtumą ir įgyvendinimą kontroliuojančių (prižiūrinčių) padalinių (pavyzdžiui, funkcijos išskaidytos tarp skirtingų ir nepriklausomų struktūrinių padalinių).

Kriterijus Nr. 4. Teisės akto projekte nustatyti subjekto įgaliojimai (teisės) atitinka subjekto atliekamas funkcijas (pareigas).

Vertinant šį kriterijų svarbu atkreipti dėmesį į tai, ar projektu subjektui nesuteikiamos teisės (įgaliojimai) veikti tam tikroje srityje, nors susijusios funkcijos ar pareigos nėra nustatyta,

pavyzdžiui, pagal Nuostatų projektą, savivaldybės administracija ir Komisija gali teikti pastabas dėl paraiškų, nors savivaldybės administracija pagal Nuostatus neturi įgaliojimų vertinti paraiškų, t. y. subjektui nustatyti įgaliojimai (teisės) neatitinka šio subjekto atliekamų funkcijų.

Kriterijus Nr. 5. Teisės akto projekte nustatytas baigtinis sprendimų priėmimo kriterijų (atvejų) sąrašas.

Teisės aktu turi būti siekiama aiškaus reguliavimo, teisėtų sprendimų priėmimo, sąlygų diskrecijai nesudarymo.

Pavyzdžiui, Apraše yra nustatyta, kad tinkamomis išlaidomis pripažįstamos: darbo užmokestis pinigais; socialinio draudimo įmokos; ryšių paslaugų įsigijimo išlaidos; informacinių technologijų prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos; prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos; žemės įsigijimo išlaidos; kitos išlaidos. Šis nustatytų išlaidų sąrašas nėra baigtinis. Taigi, įgyvendinant aprašą gali būti susiduriama su situacija, kada kils sunkumų priimančias sprendimus, kurios išlaidos gali būti pripažįstamos tinkamomis, o kurios ne. Tokia situacija taip pat gali sukurti sąlygas sprendimus priimančių asmenų diskrecijai (galimybėms savo nuožiūra (galimai nepagrįstai) spręsti dėl išlaidų pripažinimo tinkamomis), kas laikytina korupcijos rizikos veiksmu.

Arba Aprašo projekto nuostatos numato, kad dienos socialinės globos asmens namuose teikimas sustabdomas „kitais šiame Apraše nenumatytais atvejais.“ Toks reglamentavimas reiškia,

kad sprendimas sustabdyti socialinių paslaugų teikimą gali būti priimtas remiantis bet kokiais, jokiuose teisės aktuose nenustatytais motyvais.

Kriterijus Nr. 6. Teisės akto projekte nustatytas baigtinis motyvuotų atvejų, kai priimant sprendimus taikomos išimtys, sąrašas.

Jeigu teisės akto projekte reguliuojamos situacijos, kai būtina taikyti sprendimų išimtis, šių išimčių taikymo sąlygos turi apibrėžtos aiškiai ir nedviprasmiškai, išimčių taikymas turi būti objektyviai motyvuotas.

Pavyzdžiui, nuostata, kad išimtiniais atvejais (pavyzdžiui, jei būtina konkursą suorganizuoti ir finansavimą projektams skirti kuo skubiau) konkurso nuostatuose gali būti nustatyta, kad atitiktį formaliesiems kriterijams vertina konkursą organizuojančios įstaigos vadovo sudaromos projektų vertinimo komisijos sekretorius, yra ydinga antikorupcinio požiūriu. Visų pirma, pagal šią nuostatą neaišku, kokie atvejai gali būti laikomi išimtiniais, nors pateiktas tokio atvejo pavyzdys (būtinybė konkursą suorganizuoti ir finansavimą skirti kuo skubiau), tačiau nėra baigtinio išimtinių atvejų sąrašo, o būtinybė veikti kuo skubiau nėra tinkama kaip išimtis, nes šiuo atveju neaišku, kokiomis aplinkybėmis atsiranda būtinybė skirti finansavimą kuo skubiau, ir kiek projektų atitiktis formaliems kriterijams vertinimo pavedimas komisijos sekretoriui sutaupo laiko, esant skubiems atvejams.

Kriterijus Nr. 7. Teisės akto projekte nustatyta sprendimų priėmimo, įforminimo ir viešinimo tvarka.

Jeigu teisės akto projekte numatoma, kad yra priimami atitinkami sprendimai, jų įforminimo tvarka, būtina atkreipti dėmesį į tai, ar yra reglamentuojama, kaip šie sprendimai tampa žinomi su jais susijusiems subjektams.

Pavyzdžiui, projekte nustatyta sprendimų dėl pretendentų, atitinkančių (neatitinkančių) konkurso sąlygas, laimėjusių konkursą, priėmimo, įforminimo tvarka, tačiau nenumatytas sprendimų dėl konkurso rezultatų viešinimas.

Arba Aprašo projektas numato, kad pateiktų ir užregistruotų paraiškų vertinimą sudaro du etapai: paraiškų administracinės atitikties vertinimas ir paraiškų, atitikusių administracinės atitikties vertinimo kriterijus, turinio ir išlaidų pagrįstumo vertinimas. Aprašu nenumatoma pareiga informuoti pareiškėjus, kurių paraiškos neatitiko administracinės atitikties vertinimo kriterijų, apie jų paraiškų vertinimo rezultatus. Toks reglamentavimas kelia abejonių, ar sudaromos pakankamos sąlygos pareiškėjams skusti jiems nepalankų viešojo administravimo subjekto sprendimą.

Arba Aprašo projekte nustatyta, kad pasibaigus sprendime nurodytam socialinės globos paslaugų teikimo terminui, asmuo, turėdamas poreikį socialinėms paslaugoms, pateikia prašymą dėl paslaugų pratęsimo tai globos įstaigai, kurioje jis gauna paslaugas, o įstaigos vadovo įgalioti socialiniai darbuotojai atlieka asmens socialinių paslaugų poreikio vertinimą ir aprašo asmens socialinių problemų sprendimo eigą per toje įstaigoje gyventą laiką ir pateikia informaciją Savivaldybės Socialinės rūpybos skyriui. Tolesnės paslaugų teikimo pratęsimo klausimo nagrinėjimo procedūros nereglamentuojamos. Todėl nėra aišku: (i) kas priima sprendimą dėl paslaugų teikimo pratęsimo, (ii) ar priėmus teigiamą sprendimą, paslaugos pradedamos teikti iš karto, ar asmuo įrašomas į atitinkamą paslaugų laukiančiųjų eilę (eilės pradžią ar pabaigą), (iii) ar atliekamas asmens (šeimos narių) finansinių galimybių mokėti už socialines paslaugas vertinimas ir kt. Šie klausimai turėtų būti reglamentuoti.

Kriterijus Nr. 8. Teisės akto projekte nustatyti sprendimų dėl mažareikšmiškumo kriterijai ir priėmimo tvarka.

Dažniausiai veikos mažareikšmiškumas teisės aktuose siejamas su atleidimu nuo atsakomybės, todėl teisės aktuose būtina išsamiai ir aiškiai nustatyti kriterijus, kuriems esant

pažeidimas laikomas mažareikšmiu, vengiant diskrecijos ir kitokių sąlygų korupcijos apraiškoms kilti,

pavyzdžiui, teisės akto projekto nuostata, kad dokumento, kuriuo patvirtinama, kad vidaus vandenių transporto priemonė įregistruota Lietuvos Respublikos vidaus vandenių laivų registre, paėmimo ir techninės apžiūros, jeigu ji yra privaloma, galiojimo panaikinimo ir uždraudimo eksploatuoti vidaus vandenių transporto priemonę vienas iš pagrindų yra trys (ar daugiau) neesminiai (mažareikšmiai) arba vienas (ar daugiau) esminis vidaus vandenių transporto priemonės techninių reikalavimų neatitikimai vertintina kaip ydinga antikorpuciniu požiūriu, kai projekte nėra atskleidžiamas neesminių (mažareikšmių) ir esminių techninių reikalavimų neatitikimų sąvokų turinys. Tokiu atveju nėra aišku, kaip reikia vertinti trūkumus ir priskirti juos vienai ar kitai kategorijai. Tai sudaro sąlygas diskrecijai ir galimai neobjektyviam nuostatų aiškinimui ir taikymui, galimybei nepagrįstai išvengti atsakomybės.

Kriterijus Nr. 9. Jeigu pagal numatomą reguliavimą sprendimus priima kolegialus subjektas, teisės akto projekte nustatyta kolegialaus sprendimus priimančio subjekto: 1) konkretus narių skaičius, užtikrinantis kolegialaus sprendimus priimančio subjekto veiklos objektyvumą; 2) jeigu narius skiria keli subjektai, proporcinga kiekvieno subjekto skiriamų narių dalis, užtikrinanti tinkamą atstovavimą valstybės interesams ir kolegialaus sprendimus priimančio subjekto veiklos objektyvumą ir skaidrumą; 3) narių skyrimo mechanizmas; 4) narių rotacija ir kadencijų skaičius ir trukmė; 5) veiklos pobūdis laiko atžvilgiu; 6) asmeninė narių atsakomybė.

Pavyzdžiui, teisės aktuose, reguliuojančiuose tam tikrų komisijų veiklą, turėtų būti nustatyta ir komisijų skyrimo tvarka, kadencijų skaičius, trukmė ir kt. Vertinant aukščiau nurodytus kriterijaus aspektus, teisės akto projekte atkreiptinas dėmesys į tai, kad: komisijos narių kadencijos negali būti suteiktos neribotam laikotarpiui, taip pat visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti asmenys turi turėti teisę sužinoti, pagal kokius kompetencijos ir kvalifikacinius reikalavimus (išsilavinimas, darbo patirtis ir pan.) tam tikri asmenys atrenkami į komisijos sudėtį, todėl tokie kriterijai turėtų būti nustatyti. Siūlytina teisės akte, reglamentuojančiame komisijos veiklą, nustatyti komisijos narių rotaciją, o jeigu numatomi pretendentai į komisijos narius - kvalifikacinius reikalavimus pretendentams.

Kriterijus Nr. 10. Numatytos procedūros yra būtinos, nustatyta išsami jų taikymo (viešinimo) tvarka.

Vertinant šį kriterijų svarbų atkreipti dėmesį į tai, ar teisės akto projekte nustatyta procedūrų taikymo tvarka, ar paviešinama esminė subjektų teisių įgyvendinimui svarbi informacija, ir ar nustatomos procedūros yra tikrai būtinos.

Pavyzdžiui, teisės akto projekte nustatyta, kad informaciją apie išduotus ar panaikintus leidimus prekiauti (teikti paslaugas) saugoma atitinkamai kompiuterinėse duomenų bazėse, kompiuterinėse laikmenose pildomame registre, Išduotų ir panaikintų leidimų prekiauti (teikti paslaugas) nustatytose viešosiose vietose registre, kuris gali būti pildomas ir kompiuterinėje laikmenoje, specialiaame žurnale. Tačiau teisinis reguliavimas nenustato duomenų apie išduotus / panaikintus leidimus ar laisvas prekybos / paslaugų teikimo vietas interneto svetainėse viešinimo, todėl atliktus vertinimą turėtų būti siūloma nustatyti tokius duomenis skelbti – schemoje, lentelėje, interaktyviame žemėlapyje ar kitu formatu, kad suinteresuoti fiziniai ar juridiniai asmenys galėtų greitai ir patogiu būdu gauti informaciją apie laisvas / užimtas prekybos / paslaugų teikimo vietas, jų nuomos laikotarpį ir pan.

Arba projekte numatyta, kad laisvės atėmimo vietų įstaigų vadovų patvirtinti įgaliojimai turi būti teikiami notarui registruoti Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų registre. Manytina, kad tai

gali būti perteklinė procedūra, nes notarų teikiamas technines paslaugas laisvės atėmimo vietų įstaigų administracija galėtų atlikti savarankiškai ir taip būtų taupomos valstybės biudžeto lėšos ir supaprastinta registravimo procedūra.

Kriterijus Nr. 11. Teisės akto projekte nustatytas baigtinis motyvuotų atvejų, kai nustatoma procedūra netaikoma, sąrašas.

Numatomas teisinis reguliavimas šio kriterijaus neatitinka, kai, pavyzdžiui, projekto nuostatos numato atvejus, kada reikalavimai dėl privalomųjų veiksmų gali būti netaikomi, tačiau tokių atvejų sąrašas nėra baigtinis, o subjektas privalomųjų veiksmų gali neatlikti ir kitais atvejais „dėl svarbių priežasčių“. Kai projektu neatskleidžiami kitų svarbių priežasčių kriterijai, šiomis nuostatomis konkretaus sprendimo (taikyti ar netaikyti privalomuosius veiksmus) teisė suteikiama paties subjekto diskrecijai (savo nuožiūra spręsti taikyti ar netaikyti privalomuosius veiksmus), kas laikytina rizikos veiksnium.

Arba, pavyzdžiui, remiantis projekto nuostatomis, jeigu pareiškėjas neatitinka projekte nurodytų formaliųjų kriterijų, paraiškų vertinimo ir atrankos komisija „gali priimti“ sprendimą dėl paraiškos atmetimo arba tolesnio vertinimo, o detaliau, kokiais objektyviai kriterijais remiantis yra priimamas komisijos sprendimas, neregamentuojama. Manytina, kad tokiu atveju komisijai numatyta nieko neapibrėžta diskrecija neatmesti formaliųjų reikalavimų neatitinkančio pareiškėjo paraiškos, sudaro sąlygas elgtis nesąžiningai ir subjektyviai interpretuoti pareiškėjo atitikimą, taigi siekiant užtikrinti atrankos procedūrų skaidrumą ir objektyvumą, turėtų būti nustatyta, kad formaliųjų kriterijų neatitinkančių pareiškėjų paraiškos atmetamos ir toliau nevertinamos.

Kriterijus Nr. 12. Teisės akto projektas nustato jo nuostatomis įgyvendinti numatytų procedūrų ir sprendimų priėmimo konkrečius terminus.

Teisės akto projekte svarbu nustatyti procedūrų ir sprendimų priėmimo konkrečius terminus, siekiant užkirsti kelią diskrecijai spręsti dėl sprendimo priėmimo laiko, užtikrinant subjektų teisių ir lygiateisiškumo apsaugą, taip pat užkertant kelią galimoms korupcijos apraiškoms, kai siekiama paveikti termino eigą (pavyzdžiui, pagreitinti laiką sprendimo priėmimui).

Pavyzdžiui, teisės akto projektas neatitiktų šio kriterijaus, jeigu nebūtų nustatytas terminas, per kiek laiko po prašymo pateikimo turi būti priimamas sprendimas dėl leidimo išdavimo, per kiek laiko turi būti pašalinami nustatyti pažeidimai arba per kiek laiko nuo pranešimo apie dalyvavimą pretendentų atrankoje išsiuntimo yra organizuojamas viešasis konkursas.

Kriterijus Nr. 13. Teisės akto projektas nustato motyvuotas terminų sustabdymo ir pratęsimo galimybes.

Vertinant šį kriterijų svarbu atkreipti dėmesį į tai, ar nustatytos terminų sustabdymo ir pratęsimo galimybės, ar jos yra nedviprasmiškos, ar numatyti aiškūs sustabdymo ir pratęsimo terminai.

Pavyzdžiui, projekto nuostatos nustato, kad kita patikros vietoje data nustatoma administruojančiosios institucijos nustatyta tvarka ir patikra turi būti atlikta ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo projekto vykdytojo pranešimo apie netinkamą patikros vietoje datą gavimo dienos, o šis terminas gali būti pratęstas, jeigu patikros negalima atlikti dėl nuo projekto vykdytojo ir (ar) administruojančiosios institucijos nepriklausančių aplinkybių. Šioje nuostatoje nėra numatytos reikšmingos priežastys, dėl kurių patikros terminas gali būti nukeliamas, o nukeltas – pratęsiamas, taip pat ir maksimalus patikros datos nukėlimo terminas, kuris tokiu atveju gali būti nepagrįstai ilgas. Dėl šių priežasčių egzistuoja rizika, kad patikros terminas gali būti vilkinamas, ir tokios nuostatos įtvirtinimas laikytinas ydinga praktika.

Kriterijus Nr. 14. Teisės akto projektas nustato kontrolės (priežiūros) procedūrą ir aiškius jos atlikimo kriterijus (atvejus, dažnį, fiksavimą, kontrolės rezultatų viešinimą ir pan.).

Vertinant teisės aktų projektus, reglamentuojančius kontrolės (priežiūros) procedūrą, dažniausiai pateikiamos pastabos dėl teisinio reguliavimo trūkumų šioje srityje,

pavyzdžiui, teisės akto projekte įtvirtinta, kad leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu galiojimas pasibaigia, be kita ko, jei medžioklės plotų vieneto plotas neatitinka šiame projekte nustatyto minimalaus dydžio arba medžioklės plotų vieneto vientisumo kriterijų, tačiau detalesnių procedūrų, kokia tvarka, reguliarumu turėtų būti tikrinama medžioklės plotų vieneto atitikimas nustatytiems reikalavimams, nėra nurodyta, arba teisės akto projekte nurodoma, kad institucija prireikus atlieka tyrimą ir sprendimą dėl leidimo panaikinimo priima per 30 dienų, kai sąvokos „prireikus“ turinys, tyrimo procedūros, sprendimo priėmimo ar nepriėmimo tvarka, atsakingi subjektai nėra išsamiau detalizuojami.

Kriterijus Nr. 15. Teisės akto projekte nustatytos kontrolės (priežiūros) skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonės (pvz., aiškiai ir išsamiai išdėstytos kontroliuojančio subjekto teisės ir pareigos, nustatyta standartizuota kontrolės atlikimo procedūra, reikalavimas fiksuoti atskirus kontrolės procedūros etapus ir jų rezultatus, atsakingų specialistų rotacija, užkirstas kelias kontroliuojančio ir kontroliuojamo subjektų tiesioginiam kontaktui be liudininkų ir pan.).

Pasitaiko atvejų, kai nepakankamai aiškiai yra reglamentuotos kontrolės (priežiūros) skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonės,

pavyzdžiui, iš teisinio reguliavimo nėra aišku, koks gali būti patikrinimų periodiškumas ir kokiais atvejais yra būtina atlikti netikėtus patikrinimus, t. y. nėra reglamentuota, būtinų atlikti patikrinimų pagrindai, tvarka ir trukmė, tikrinamų subjektų atrankos kriterijus įtvirtinančios taisyklės.

Arba projekte siūloma įtvirtinti veiksmus, kurių imtųsi įgaliotoji institucija, savo vidaus procedūrų nustatyta tvarka, pripažinusi pažeidimą galimu ištaisyti ar negalimu ištaisyti. Tačiau nėra aiškios aplinkybės ir kriterijai, kuriais remiantis būtų objektyviai nustatoma, ar pažeidimas gali būti ištaisytas, ar negali, minėtų sprendimų priėmimo tvarka ir atsakingi subjektai, t. y. įgaliotajai institucijai suteikiama labai plati diskrecija veikti nedetalizuotų ir viešai neskelbiamų vidaus procedūrų nustatyta tvarka.

Kriterijus Nr. 16. Teisės akto projekte nustatyta subjektų, su kuriais susijęs teisės akto projekto nuostatų įgyvendinimas, atsakomybė.

Nemažai yra atvejų, kai teisinis reguliavimas nenustato subjektų atsakomybės, pavyzdžiui:

Nuostatų punktas numato, kad už Verslo tarybos veiklos dokumentų (posėdžių protokolų, susirašinėjimo ir kitos medžiagos) saugojimą atsako Verslo tarybos sekretorius, tačiau konkretūs reikalavimai dėl Verslo tarybos veiklos dokumentų saugojimo Nuostatais nenustatyti.

Taip pat teisės aktuose galima sutikti nuostatų, kad tam tikras subjektas už įstatymo pažeidimus atsako įstatymų nustatyta tvarka. Tokiu atveju vertintojui svarbu įvertinti, ar teisės aktai nustato subjekto atsakomybę, t. y. jeigu ji nėra reglamentuojama pačiame vertinamame dokumente, o minima, kad tokią atsakomybę nustato kiti įstatymai, ar šiuose įstatymuose reikalinga atsakomybė iš tikrųjų yra įtvirtinta. Jeigu to nėra, vertintojas turėtų teikti pastabą ir siūlyti nustatyti atsakomybę už pažeidimus, pavyzdžiui, atitinkamai papildyti tam tikrą įstatymą.

Kriterijus Nr. 17. Teisės aktų projekte numatytas baigtinis kriterijų, pagal kuriuos skiriama nuobauda (sankcija) už teisės akto projekte nustatytų nurodymų nevykdymą, sąrašas ir nustatyta aiški nuobaudos (sankcijos) skyrimo procedūra.

Pavyzdžiui, įstatymo projektas numato nuostatą: „Rūmų garbės teismas Rūmų nariams už pažeidimus gali skirti įspėjimą arba papeikimą“, tačiau nedetalizuoja, kokiais atvejais turi būti skiriamas įspėjimas, o kada – papeikimas, ir kokias konkrečias pasekmes sukelia kiekviena nuobauda. Nereglamentuojant minėtų klausimų įstatymo lygmeniu, sudaromos sąlygos juos nustatyti žemesnę galią turinčiais teisės aktais, arba apskritai nereglamentuoti, dėl ko atsiranda prielaidos selektyviai taikyti teisės normas ir skirti nuobaudas. Siekiant eliminuoti galimybes piktnaudžiauti, vertintojas turėtų siūlyti aiškiai įstatyme reglamentuoti Rūmų garbės teismo nuobaudų skyrimo tvarką ir nuobaudų sukeliamas pasekmes.

Kriterijus Nr. 18. Kartu su teisės akto projektu pateikta pakankamai jį pagrindžiančių lydimųjų dokumentų ir informacijos, siekiant antikorupciniu aspektu įvertinti teisės akto projektą.

Kaip ir nustato Taisyklės, vertintojui teisės akto projekto tiesioginis rengėjas kartu su teisės akto projektu turėtų pateikti ir teisės akto projekto lydimuosius dokumentus. Tai yra svarbu, siekiant įvertinti projektu siūlomą teisinį reglamentavimą, kitaip lieka neaiškūs projekto tikslai, nepaaiškinama teisės akto keitimo esmė. Taip pat galima situacija, kai projekto priėmimo atveju turėtų būti keičiami ir jo įgyvendinimą konkretizuojantys žemesnio lygmens teisės aktai. Nepateikus vertintojui būtinų su teisės akto pakeitimu susijusių dokumentų, nėra galimybės objektyviai antikorupciniu požiūriu įvertinti projekto ir pokyčių visumos nuostatų. Atsižvelgdamas į tokią situaciją, vertintojas teiktų pastabą apie *nesančias galimybes konstruktyviai įvertinti projekto nuostatas antikorupciniu požiūriu, nesant informacijos apie keitimo tikslą ir poreikį, galimai susijusių teisės aktų keitimo būtinumą.*